A nakonec přijde Kristus

Původ materiálu

Jiří Bureš

Pořadí v lekci

15

Téma

Příručka křesťana do drsných časů

Cíl

- Nejmladší děti uslyší, že Ježíš znovu přijde a mají ho očekávat.
- Děti jsou ujištěny, že děje a krize světa má Bůh v rukou.
- Děti uslyší, že na konci všeho nás očekává Pán Ježíš.

Pro učitele

Biblický text: Mk 13,1-27

Výkladové poznámky

Žánr: apokalyptický text. V Ježíšově době populární typ náboženské literatury (v Bibli srv. Zj, Da 12, Za 12 nn). Cílem apokalyptiky:

- *Není předvídat, co přesně se stane; apokalypsa nezvěstuje budoucí osud, nýbrž objasňuje současnou situaci a dodává odvahu se v ní energicky držet víry!*
- *Je ujistit, že navzdory útrapám, které nemůže čtenář ovlivnit, má Bůh dějiny pod kontrolou (v. 23 b: „Všechno jsem vám řekl předem.“).*
- *Je vysvětlit, proč temné dějiny pokračují (v. 10: „Ale dříve musí být evangelium kázáno všem národům.“).*
- *Je ujistit, že nakonec se zjeví Boží sláva a vyvolení budou zachráněni (v. 26-27: „A tehdy uzří Syna člověka přicházet v oblacích s velikou mocí a slávou. Tehdy vyšle anděly a shromáždí své vyvolené…“).*
- *Je povzbudit k vytrvalosti a vyznání (např. v. 13 b „kdo vytrvá až do konce, bude spasen.“).*

Struktura textu a Ježíšovy výzvy

Předpověď zkázy chrámu	jediná konkrétní předpověď textu osvědčuje Ježíše jako autoritu
rozhovor na Olivové hoře se čtyřmi učedníky	
války, hlad, zemětřesení	Ježíš: Nelekejte se! (v. 7)
pronásledování kvůli Ježíšovi	Ježíš: Vydejte svědectví! (v. 9) Ježíš: Duch svatý promluví za vás (v. 11)
falešní spasitelé a proroci	Ježíš: Pozor, abyste nebyli svedeni! (v. 5) Ježíš: Nevěřte jim! (v. 21)
všichni uzří Syna člověka	dějiny mají cíl: zjevení Krista a záchranu vyvolených (v. 26)

Předpověď zkázy Chrámu: Chrámový komplex byl monumentální, budova obklopena nádvořími, sloupovími a branami. Obdiv učedníků obráží židovský vztah k Chrámu, který představuje středobod života Izraele. Ke zboření tohoto druhého chrámu došlo v roce 70 po Kristu, římským vojskem na konci židovské války (67-70). Událost měla dalekosáhlé důsledky pro judaismus. Křesťané (vzešlí ze židů) se podle záznamů na obraně Jeruzaléma nepodíleli.

Války, hlad, zemětřesení: Modelová politická / ekonomická / přírodní krize. Všechny krize jsou popsány ve světovém rozměru („povstane národ proti národu… v mnohých krajinách bude hlad“). Krize jsou popsány jako porodní „bolesti“ (v. 8), které provázejí narození nového Kristova věku.

Pronásledování „kvůli mně“: Text odráží zkušenost prvních křesťanů s politickou mocí („před soud“, „před vládci“) i s židovstvím („v synagogách“). Pronásledování křesťanů mělo překvapivý efekt: stalo se veřejným svědectvím o Kristu a křesťanství se šířilo.

Falešní mesiáši a proroci: Zvláštní důraz textu! Jsou zmíněni na začátku (v. 5-6) a na konci (v. 22-23) vizí. Budou vydávat za ježíšovského mesiáše (v. 6 „Já jsem to“) ještě před koncem útrap tohoto věku. Budou to však lžimesiáši (dosl. pseudokristové, v. 22). Je to varování před těmi, kdo právě v krizích slibují vylhanou naději a kupují si za ni obdiv a moc. Očekávat pravého Krista znamená přijmout kříž a bolest světa, kterou nelze ihned nebo trvale vyléčit — dokud on sám nepřijde.

A tehdy uzří Syna člověka přicházet s oblaky nebeskými: Jde o citaci Danielova proroctví (Da 7,13-14). U Daniele je Syn člověka protikladem k nelidským vládám a říším, reprezentovaným divokými zvířaty. Syn člověka přichází nakonec, je to laskavá tvář, kterou ukazuje světu Bůh. Syn člověka soudí a zahajuje nový věk. Proto si Ježíš říká „Syn člověka“, že je synem Marie a současně i touto laskavou tváří Boží.

Ježíšovy výzvy: Apokalyptické texty obecně počítají s tím, že dav se nechává v krizích strhnout k chybnému jednání, jedná ve strachu a v závislosti na lživých slibech vůdců. Ježíš vyzývá své učedníky, aby poslouchali jeho, a ne davové instinkty: „nelekejte se“, „vytrvejte“, „nenechte se svést“. Pozitivním úkolem církve je svědectví evangelia — tím se přibližuje finále Božího království.

Úskalí

(!) Apokalyptické texty nejsou zamýšlené dětem, obsahují temné obrazy a složitá společenská témata. Katecheticky jsme na velmi tenkém ledě, je třeba doporučit obezřetnost, nechceme přece dosáhnout toho, aby děti byly na konci setkání vystrašené z ohrožení světa — mají odejít povzbuzené (to je cílem i Markova textu)!

Je nutné vybírat vhodné pasáže, rozhodně nečíst s dětmi celý biblický oddíl (příklad z v. 12: „vydá na smrt bratr bratra a otec dítě…“). Na druhou stranu je vhodné, aby bylo pojmenováno to, co posluchači vnímají jako ohrožení světa/sebe, pak totiž mohou být ujištěni o Boží moci, která strachy přemáhá. Text zde předloženého vyprávění je pouze modelový. Autor přípravy považuje za vhodné, aby učitelka přihlédla k dětem, které NŠ navštěvují a ve vyprávění zkrátila (či rozšířila) popis ohrožení světa, podle svého odhadu skupiny. Situaci nám také může usnadnit, pokud s dětmi nejprve interaktivně zpracujeme téma „Co ohrožuje svět?“ (viz oddíl pro starší děti). Tím získáme od dětí rámec, ke kterému může naše vyprávění přirozeně odkazovat a snížíme riziko nevhodného přístupu.

Protože v apokalyptice se používají modelové obrazy katastrof a krizí, považujeme za možné a vhodné aktualizovat/doplnit při vyprávění některé Ježíšovy obrazy současnými vhodnými ekvivalenty: např. „hlad“ chudobou, „války“ terorismem nebo utrpením uprchlíků, „zemětřesení“ oteplováním planety a nedostatkem vody. Opět: s obrazy krizí pracujeme střídmě.

Odkazy

Linden, Nico ter: *Povídá se… podle Marka a Matouše.* kap. O posledních věcech (s. 131)

Rejchrt, Luděk: *Křesťanské legendy staré Evropy.* Praha: Michal Jůza & Eva Jůzová, 1995

Loosli-Amstutz, Dorothea: *Příroda je Boží dar.* Kokonín: Česká křesťanská environmentální síť, 2014

Pro děti

Předškoláci

S dětmi si zahrajeme jednoduchou hru. Jeden sedí uprostřed, zavře oči (nebo je zavážeme šátkem) a poslouchá. Ostatní se snaží co nejtišeji přiblížit a dotknout se ho. „Spáč“ poslouchá a ukazuje tam, kde někoho slyšel. Slyšené dítě se vrací na start.

K samotnému vyprávění můžeme využít obrázek spící a bdící tváře. Obrázky během vyprávění střídáme (mohou být také ze dvou stran jednoho papíru — člověk buď bdí, nebo spí).

Když má člověk zavřené oči, když spí, tak nevnímá, co se kolem děje. Někdy se probudíme, a máme pocit, že jsme ani chvíli nespali, že jsme sotva oči zamhouřili. A přitom jsme prospali celé hodiny… Tak snadno nás oklame spánek.

Někdy může člověk zůstat vzhůru, i když je noc. (Zkusili jste to?) Říkáme tomu zvláštním slovem (víte jak?). Říkáme, že bdíme — zůstaneme vzhůru a dáváme pozor. Je to těžké vydržet a snadno nás přemůže únava. Ale někdy je bdít potřeba. Třeba maminka bdí u nemocného dítěte. Nebo dětí bdí a čekají, až se rodiče vrátí domů z divadla.

Jednou Ježíš řekl svým přátelům právě tohle: „Bděte! Já odcházím k Bohu, ale vy musíte dávat pozor. Ne abyste usnuli, ne abyste se nechali oklamat a napálit!“

To bylo zvláštní. Přemýšleli, co znamená to slovo „bděte“. Co tím Ježíš myslel? Vždyť kolem není žádná noc… Ale když Ježíš odešel k Bohu, viděli, co se děje: jak někdo druhého bije a ubližuje mu. Jak jiný schválně lže a vymýšlí si, aby ho nenachytali. Jak někdo další zapomněl na Ježíše, na Pána Boha a myslí už jen sám na sebe.

Bylo to lákavé, chovat se taky tak. Bylo to jednoduché. Teď Ježíšovi přátelé pochopili, co Ježíš myslel tím „bděte“. Kdo má Ježíše rád, ten si na to dá pozor, ten se nenechá oklamat, strhnout k tomu, aby taky dělal něco zlého. Proto Ježíš řekl „bděte“ — abychom na něj nezapomněli.

A Ježíš přátelům řekl ještě jednu věc: že znovu přijde. „Čekejte, bděte, nezapomeňte: nakonec pro vás přijdu od Boha z nebe. A se mnou přijdou andělé a všichni budete zachráněni.“

Pomůcky: Obrázek spící / bdící tváře. Příp. šátek pro hru se spaním.

Mladší školní děti

A. Úžasné stavby nevydrží

Můžeme začít rozhovorem nad biblickým atlasem, mapou Chrámu nebo fotkou jeho modelu. Poslední Ježíšovy příběhy se odehrávají v Chrámu…všimněte si, jak byl tehdy veliký! Kde se konaly bohoslužby? Kudy se do Chrámu vcházelo? Kde Ježíš debatoval se zákoníky a farizei (na nádvořích a ve sloupoví)? Po jednom takovém dni se vraceli zpět…

Mířili ven z jeruzalémského chrámu. Měli za sebou polední modlitbu a po ní rozrušenou debatu se zákoníky. Jak procházeli nádvořím a chrámovou branou, jeden z učedníků se bezděčně zastavil a prohlížel si zeď, sestavenou z obrovských kamenných kvádrů. „Podívej, Ježíši, to je přece krása! Ty kameny a stavby, to je úžasné!“

Ale Ježíš se ani pořádně nezastavil, jen potřásl hlavou: „Úžasné stavby? Nic z nich nezbyde, ani kámen na kameni. Všechno bude pobořeno.“ Učedníci zůstali, jako když do nich udeří blesk. Že bude Chrám rozbořen? Ten Chrám, do kterého každý rok putovali už jako děti? Je si tím Ježíš jistý? Nebo je chce varovat, že by se to stát mohlo… někdy, jednou?

Chrám byl opravdu zbořen

Na okamžik přerušme vyprávění a přenesme se na totéž místo asi o čtyřicet let poté. Už je dávno po Ježíšově kříži a vzkříšení. Zuří válka a do Jeruzaléma právě vtrhli římští vojáci. Židovská obrana nevydržela. Vojáci plení město, všude je slyšet nářek a volání o pomoc… když vtom se ozve ještě pronikavější výkřik: „hoří, Chrám hoří!“ Vojáci vtrhli na svaté místo a zapálili je. V prudkém ohni budovy praskají a hroutí se. Z nádherné stavby zbydou jen rozvaliny. Ježíšovo varování se vyplnilo.

Křesťané ovšem Jeruzalém nebránili, odešli z něj pryč. Věděli, že jejich víra není založená na obraně chrámů a kostelů. Pán Ježíš je vyslal do celého světa, ne bránit svoje místo a svůj majetek proti cizincům. Kolik měst bude ještě dobyto, kolik kostelů bude ještě zbořeno… ale úkol křesťanů bude pokračovat.

Na tomto místě můžeme ukázat fotku Zdi nářků — vysvětlit, že je to jen pozůstatek, opěrná zeď původního Chrámu.

B. Rozhovor s Ježíšem: Co nás čeká?

Co přesně se stane s židovským Chrámem, to tehdy ovšem nikdo z učedníků netušil. Ježíšova slova je ale rozrušila. Co vlastně skrývá budoucnost? Později toho dne se na to čtyři učedníci Ježíše pořádně vyptali:

„Opravdu má být zbořen Chrám? Tys přece řekl, že přichází Boží království a už je blízko. Tak snad přijde nějaká změna ve světě, měl by nastat mír a pokoj… Když Bůh zasáhne, tak zlo musí samo ustoupit, ne? Tak nějak si to představuju…

Ježíš zavrtěl hlavou. „Nečekejte, že se lidé změní sami od sebe. Přijde ještě mnoho různých sporů a válek, mnoho nedobrých a špatných věcí lidé ještě spáchají. Možná už jste o tom slyšeli: v některých zemích je nedostatek jídla a vody. Někde se válčí. Jinde je úplně zničená příroda. A tak to půjde i dál, a ještě hůř.

Jo, to někdo říká, že dobře už bylo, že celý svět jde do háje…

Tak to nemyslím. Svět nejde do háje, ale směřuje k Božímu království. Hlavně se nebojte a vydržte. Já znovu přijdu a zachráním všechny, které Bůh vyvolil.

„Já to stejně nechápu. Proč musí být válka, hlad, zničená příroda… tomu se jako nevyhneme? To je náš osud?“

„Osud? To bych neřekl. S osudem se nedá nic dělat, to jenom složíš ruce a čekáš, co přijde. Vy musíte naopak být aktivní, dávat bacha, abyste se nenechali strhnout na zlou stranu. Přijdou lidé, kteří budou štvát do válek, povzbuzovat k násilí. Přijdou jiní a prohlásí se za zachránce všech. Na to si dejte pozor. Nenechte se ukolíbat, uspat.“

„Neboj, Ježíši, my víme, kdo je spasitel a Mesiáš! Ale přemýšlím, proč to vlastně bude tak dlouho trvat? Proč Bůh rychle nezasáhne a neudělá pořádek?“

„Dobrá otázka… Protože chce, aby všichni lidé dostali šanci se změnit. Aby všichni slyšeli evangelium, tu radostnou zprávu. A to je taky váš úkol: vykládat to a vysvětlovat lidem — že Bůh je láska, že dává odpuštění a smíření. Evangelium je silnější, než všechny lži a pomluvy.

„Já o tobě rád mluvím, Ježíši… A stejně musím říct, že je mi z toho zlého úzko. Už dneska slyšíme o tolika špatných věcech, o zničené zemi, o teroristických útocích, o nedostatku vody. A ty říkáš, že přijdou další. Mám z toho strach.“

„Neboj se. Nelekejte se toho! Já vím, že to vydržíte a zvládnete.“ Ježíš se odmlčel. „Možná už jste slyšeli o starém Danielově proroctví. Daniel napsal, že *nakonec přijde Syn člověka z nebe, spolu s nebeskými oblaky*. To jsem já, ten Syn člověka. Až si budete připadat bezmocní, až vám bude úzko z toho, co se děje kolem a jak lidé lžou, řekněte si: Syn člověka už je na cestě, Ježíš znovu přijde! Nakonec se ukáže pravda; zlo bude poraženo.

Aktivity

Rozvinout téma ekologické krize: aktivity z příručky *Příroda je Boží dar*. Doporučujeme např. Kvíz pro ochránce čisté vody (s. 52).

Přineseme několik fotek (příp. novinových titulků) týkajících různých světových problémů (změna klimatu, prchající lidé před válkou, chudoba Afriky, náboženské konflikty, nedostatek vody, ohrožení pádem meteoritu, rozdíly v příjmech ve společnosti, epidemie, nenávist vůči cizincům). Necháme děti, aby si společně vybrali téma, které jim připadá zajímavé. O tématu diskutujeme: co je možné s problémem udělat? Jak se chová společnost? Jak se máme zachovat my? V čem je naděje?

Hlavní zbraní proti krizím je podle Ježíše naděje — máme jej očekávat na konci času. Použijeme karty hry *Dixit* nebo soubor *Obrazy života — život v obrazech* R. Oberthüra. Karty rozložíme doprostřed a vyzveme k výběru karty vyjadřující Naději. Necháme každého vysvětlit, proč si zvolil tu či onu variantu. Můžeme totéž opakovat s tématem „nebojte se“ nebo „vytrvejte“.

Přečíst některý z příběhů knihy *Legendy křesťanské Evropy* od L. Rejchrta.

Pomůcky: Obrázek nebo mapa Chrámu z biblického atlasu, foto Zdi nářků. Pro aktivity: ilustrační fotografie nebo karty *Dixit* / *Obrazy života*.

Starší školní děti

Použijeme vyprávění B), ale doplníme jej úvodní aktivitou.

Na velký papír napíšeme „Co ohrožuje svět?“ Nad otázkou se nejprve krátce a tiše zamýšlíme. Můžeme poté vyslovit, co koho napadlo. Vyslovené buď zapisujeme na papír, nebo ještě lépe výtvarně ztvárníme: Skupina dostane k dispozici noviny a časopisy, s pomocí nůžek a lepidla vytváří společnou koláž na velkém papíru. (Kreativní skupina může dokreslovat a dopisovat i komiksové výroky do „bublin“). Dbáme na to, aby se téma koláže drželo otázky.

Po vytvoření koláže se věnujeme vlastnímu vyprávění, pro výklad je důležitá část B (A je možné vynechat). Na konci výkladu se znovu společně zamýšlíme nad koláží. Klademe opět „otázky učedníků“: Má svět nějakou šanci, naději? Dá se něco změnit, nebo je to osud? Jak reaguje společnost na konkrétní ohrožení? Jak se v tom cítí děti? Vnímají něco jako zvlášť hrozivé? Co o tom říká Ježíš? Mají být křesťané také slyšet?

Pomůcky: Noviny a časopisy, nůžky, lepidla, velký papír.

Se skupinou připravíme *Závěs přání* (podle s. 45 příručky *Příroda je Boží dar*).

Na úvod několika větami připomeneme dílo stvoření nebo přečteme Gn 2,3-8.

Stvořený svět byl krásný a dobrý pro všechny tvory, byl podobný zahradě, plné pokoje a míru. Bohužel, to, jak se ve světě chovají lidé, jak jednají s přírodou, se zvířaty i mezi sebou navzájem, tento mír a pokoj ničilo a stále ničí. O tom mluvil také Ježíš, když s malou skupinou učedníků seděl naproti jeruzalémskému Chrámu. Tehdy mluvil o krizích, které přijdou, které se dotýkají celého stvoření a lidstva — o válkách, o nedostatku zdrojů a energie, o zničené přírodě. „Nebojte se toho“ — řekl k tomu Ježíš, „nelekejte se“.

Ale Ježíš také naznačil, že Bůh i v této situaci stále jedná. Svět má být obnoven a my se na tom smíme podílet. Zkusme si na dnešním setkání představit — jak by mohl vypadat nedotčený, obnovený, „svatý“ svět? Jakou podobu pokoje a míru bychom si přáli? Jaké vztahy mezi lidmi a zvířaty, lidmi a lidmi?

Dáme dětem časový i relaxační prostor a vydáme se na imaginární výlet, který může doprovodit i klidná hudba. Poté děti formulují svá přání, nebo je nakreslí tužkou jako návrh. Potom je umělecky ztvární, např. je namalují barvami na textil na připravené, nastříhané bavlněné čtverce. Důležité: později čtverce sešijeme a vytvoříme z nich závěs přání, který můžeme zavěsit v prostorách NŠ.

Pomůcky: Čtverce nastříhané z bílé nebo bělené bavlněné látky (délka strany 30-40 cm), barva pro malování na textil, štětce. Místo, kde je možné malovat.

Přesah

Zeď nářků, zvaná též Západní zeď (hebr. *ha-kotel*). Místo je cílem poutníků, kteří tu oplakávají zbořený Chrám. Podle rabínských autorit je modlitba zde modlitbou, která jako by se odehrávala před trůnem slávy. O Zeď nářků se vedou také spory mezi muslimy a židy, ačkoli za posvátné místo ji považují pouze ti druzí. (Na internetu je k dispozici celá řada fotografií, videí a informací, doporučujeme např. anglickou wikipedii.)

Liturgie

Biblický text k zapamatování

A tehdy uzří Syna člověka přicházet v oblacích s velikou mocí a slávou. (Mk 13,26).

Rituál

Recitace upraveného textu z 1 K 15,1 nn: „Evangelium, které jsme přijali, je základem, na němž stojíme. Skrze ně docházíme spásy — vždyť jsme přece neuvěřili nadarmo.“

Zpěv písně *Hosana* (SV 74).

Podle Ž 118

Učitel: „Kámen, jejž zavrhli stavitelé,“

Děti: „stal se kamenem úhelným.“

Učitel: „Stalo se tak skrze Hospodina,“

Děti: „tento div se udál před našimi zraky.“

Všichni: „Požehnaný, který přichází ve jménu Páně!“

Okénko do bohoslužeb

(Setkává se Marek s člověkem s novinami nebo tabletem…)

„Copak je? Co to čteš?“

„Ale, zprávy ze světa. Člověče, Marku, mám z toho nějaký divný pocit. Tak třeba tady: *Oteplování Země pokračuje, odtrhl se obrovský ledovec.* Nebo tady: *Válka v Sýrii — konec je v nedohlednu*.[1] A do toho je tu reportáž o křesťanech v Číně, které pronásleduje státní moc — hlavně ty, kdo nedávno uvěřili v Ježíše. To je přece děsivé. Kam ten svět spěje?“

„Hmm, to je teda fakt smutné.“

„Ty píšeš, že evangelium je Boží moc, která proměňuje svět. Jenže já mám někdy pocit, že žádnou proměnu nevidím. Jestli se to nemění spíš k horšímu, než k lepšímu? Války, sucho, chudáci křesťani v Číně. Co přijde zítra? Docela mě to děsí…“

„Aha. Tak vidím, že je nejvyšší čas, abych zpracoval a zapsal Ježíšovy výroky o naší budoucnosti… teda vlastně přítomnosti.“

„Takže Ježíš předpovídal budoucnost? Všechny průšvihy, co jsou ve zprávách?“

„Ale ne. Spíš nám chtěl poradit, jak se máme zachovat, až ty průšvihy přijdou. No, tak já z jeho slov udělám jednu kapitolku v evangeliu. Takovou *Příručku křesťana do drsných časů*. — To jsem zvědav, co na to řekneš!“

Otázka: Kdo ví, jak vypadá česká vlajka? (Snadná odpověď, ale teď přijde těžší otázka.)

Jak vypadá vlajka našeho prezidenta? A ví někdo, co je na ní napsáno? (Pravda vítězí.)

Pravda vítězí… to je hezké heslo, jen jestli to platí?

Když se člověk rozhlédne, spíš to vypadá, že vítězí něco jiného. Třeba síla; násilí. Nebo množství peněz, se kterými se dá nakoupit cokoli. A někdy to dokonce vypadá, že vítězí lež — třeba když se lidem něco nehodí, tak řeknou, že se to vůbec nestalo, že to bylo úplně jinak.

A přece je na prezidentské vlajce je přece jen dobrá věta. Protože pravda nakonec zvítězí — dnes uslyšíte, co o tom řekl Ježíš svým učedníkům.

Modlitba

Pane Ježíše Kristo, někdy máme strach a úzkost z toho, co se kolem nás děje. Co ohrožuje naši zemi, naši rodinu, nás samotné. Prosíme, dej nám poznat, že ty máš v rukou celý svět, přírodu i všechny lidi. My se na to spoléháme. A čekáme a těšíme se, že znovu přijdeš a dáš se poznat všem. Amen.

1 Popř. doporučujeme změnit za jiné (aktuální) reálie.

Odkaz na píseň
Kde, Pane, jsi (SV143)
Vítr se ztiší, přestane bouřit moře
Pokušení svatého Antonína (SV207)
Kristus má v rukou celý svět
Přijď, Králi věčný náš, jenž vše v své moci máš
Cílová skupina
Předškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)
Biblický odkaz (kat)
Marek 13,1–27